

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka, soudce Josefa Fialy a soudkyně zpravodajky Daniely Zemanové o ústavní stížnosti stěžovatele **M. Š.**, zastoupeného Mgr. Markem Hejdukem, advokátem, sídlem Jugoslávská 620/29, Praha 2 – Vinohrady, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. června 2022, č. j. 15 To 31/2022-3194, v části, kterou byla zamítnuta stížnost proti bodům 2) až 5) a bodům 15) až 24) výroku usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022, č. j. 63 T 5/2021-3171, a bodům 2) až 5) a bodům 15) až 24) výroku usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022, č. j. 63 T 5/2021-3171, za účasti **Vrchního soudu v Praze** a **Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, takto:

I. Výrokem II. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. června 2022, č. j. 15 To 31/2022-3194, v části, kterou byla zamítnuta stížnost proti bodům 2) až 5) a bodům 15) až 24) výroku usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022, č. j. 63 T 5/2021-3171, a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022 č. j. 63 T 5/2021-3171 v části výroku pod body 2) až 5) a body 15) až 24) bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené právo podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. června 2022 č. j. 15 To 31/2022-3194 v části II. výroku, kterou byla zamítnuta stížnost proti bodům 2) až 5) a bodům 15) až 24) výroku usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022, č. j. 63 T 5/2021-3171, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. dubna 2022 č. j. 63 T 5/2021-3171 v části výroku pod body 2) až 5) a body 15) až 24) se zrušují.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů v částech týkajících se zabránění střelných zbraní a výpočetní techniky, s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho ústavních práv vyplývajících z čl. 2 odst. 2, čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Zároveň navrhl, aby Ústavní soud odložil vykonatelnost napadených rozhodnutí v rozsahu rozhodnutí o zabránění střelných zbraní a výpočetní techniky.

2. Z obsahu ústavní stížnosti, jejích příloh a spisu Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) sp. zn. 63 T 5/2021 se podává, že napadeným usnesením městský soud rozhodl podle § 101 odst. 1 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, o zabránění 24 vyjmenovaných věcí [v rozsahu napadeném ústavní stížností se podle usnesení pod body 2) až 5) zabírají střelné zbraně a pod body 15) až 24) výpočetní technika]. Trestní řízení bylo vedeno proti stěžovateli synovi, který však v jeho průběhu zemřel, trestní stíhání bylo proto zastaveno. Stěžovatel je správcem jeho pozůstalosti (a jediným zjištěným dědicem) a obrátil se na městský soud s žádostí o vydání zajištěných věcí. Městské státní zastupitelství v Praze navrhlo, aby soud rozhodl o zabránění věcí. Z provedených důkazů městský soud zjistil, že u jedné střelné zbraně byla odstraněna výrobní čísla a zkušební značky, další byla podomácku reaktivována výměnou hlavně. Obě byly v minulosti použity ke střelbě. U brokovnice bylo rovněž odstraněno výrobní číslo. Podle opatřených poznatků byly tyto zbraně nabízeny na internetu. Jde o typické příklady obecně nebezpečných věcí. Proto soud rozhodl o jejich zabránění. Totéž platí i pro střelivo a omamné látky. Jde-li o výpočetní techniku, bylo zjištěno, že obžalovaný se pohyboval na anonymních tržištích tzv. Darknetu. Zajištěná technika obsahuje např. šifrovací klíče pro minulé i budoucí transakce, komunikaci s kupujícími, návody na výrobu omamných látek či změnu a padělání dokladů. Dále je na ní více než 800 naskenovaných řidičských průkazů, více než 1000 naskenovaných šeků, průkazů totožnosti, pasů a více než 200 naskenovaných kreditních karet, přičemž není pochyb, že jde o dokumenty odcizené. Jde tedy o věci primárně sloužící k páčání trestné činnosti. Proto je třeba i tyto věci považovat za obecně nebezpečné podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku. Své závěry městský soud podpořil odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 1990 sp. zn. 6 Tz 4/90, podle něž může být předmětem zabránění věci pouze hmotný nosič záznamu, neboť jeho obsah není samostatnou věcí ani příslušenstvím věci.

3. Proti usnesení městského soudu podal stěžovatel stížnost, kterou vrchní soud zamítl II. výrokem napadeného usnesení. Výrokem I. tohoto usnesení zamítl stížnost A. Š. (matky zemřelého obžalovaného), jako podanou osobou neoprávněnou. O nebezpečnosti střelných zbraní a omamných látek nelze podle vrchního soudu polemizovat. U výpočetní techniky vrchní soud připomněl, že šlo o nástroj páčání trestné činnosti patřící obžalovanému. Odkaz na judikát Nejvyššího soudu považuje vrchní soud za případný, neboť jeho závěry jsou nadčasové. Podle zjištění soudu výpočetní technika neobsahovala duševní vlastnictví zemřelého nebo jiných osob.

II.

Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že soudy postupovaly v rozporu se závěry nálezů ze dne 3. 4. 2019 sp. zn. IV. ÚS 492/18 (N 54/93 SbNU 229), ze dne 14. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 807/19 (N 190/97 SbNU 64) a ze dne 13. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 2046/19 (N 160/96 SbNU 69). Věci mají pro stěžovatele hodnotu osobní (jako památka na syna) i majetkovou. Nebezpečnost věcí je třeba podle stěžovatele hodnotit ve vztahu k novému vlastníkovi a například závadná data lze odstranit. To však soudy nezohlednily. Nepřístupovaly k prostředkům trestního práva (navíc směřujícím nikoliv proti pachateli) jako k *ultima ratio* ochrany veřejného zájmu. Závěry o nebezpečnosti věcí jsou pouze paušální a nadto v rozporu s principem presumpce nevin, neboť stěžovatel žádný trestný čin nespáchal. Stěžovatel je bezúhonnou osobou a nevěděl o činnosti svého syna, který rovněž nebyl odsouzen. Střelné zbraně chce zpeněžit a výtěžek zahrnout do pozůstalosti. U výpočetní techniky jde jednak o data osobní povahy (památky), data, která mohou sloužit ke správě pozůstalosti (např. účetnictví společností ovládaných stěžovatelovým synem), a konečně i data, která lze rovněž zpeněžit. O chybném přístupu soudů svědčí rovněž to, že rozhodly o zabrání prázdných výpočetních zařízení. Navíc nebezpečné věci mohly být postupem podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku upraveny tak, aby vyhovovaly potřebám bezpečnosti (zejména odstraněním dat z výpočetní techniky). Zabavení počítače kvůli obsahu, který lze snadno odstranit (např. jediná fotografie), je podle stěžovatele absurdní. Stěžovatel považuje za nepřipadný odkaz na více než třicet let staré rozhodnutí Nejvyššího soudu, navíc z doby jiné soukromoprávní úpravy povahy věcí.

5. Návrh na odklad vykonatelnosti napadených rozhodnutí odůvodnil stěžovatel tím, že zabavené věci, které se nyní nacházejí v držení Policie České republiky, mohou být zlikvidovány nebo nabídnuty k prodeji. Pozdržení takového postupu není podle stěžovatele v rozporu s žádným veřejným zájmem. Došlo-li by k němu, vznikne stěžovateli mnohem větší újma.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

6. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

IV.

Vyjádření ostatních účastníků řízení a replika stěžovatele

7. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení.

8. Vrchní soud ve svém vyjádření odkázal na odůvodnění napadených rozhodnutí, přičemž zdůraznil, že zemřelý byl mimo jiné obžalovaným ze spáchání trestných činů spočívajících v nelegálním nakládání se střelnými zbraněmi. Jde-li o výpočetní techniku,

přisvědčil vrchní soud nutnosti jejího zabrání z důvodu vyloučení možnosti obnovy škodlivých dat.

9. Městský soud pouze odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí.

10. Vrchní státní zastupitelství v Praze se svého postavení vedlejšího účastníka vzdalo.

11. Městské státní zastupitelství v Praze se k výzvě nevyjádřilo. Protože bylo ve výzvě poučeno, že nevyjádří-li se, bude to podle § 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu bráno jako vzdání se postavení vedlejšího účastníka řízení, nebylo s ním již dále jednáno.

12. Podaná vyjádření byla stěžovateli zaslána na vědomí a k případné replice. V ní stěžovatel odkázal na argumentaci obsaženou v ústavní stížnosti. Doplnil, že momentálně řeší, zda několik společností, jejichž podíly zdědil, mají pohledávky, dluhy, majetky či bankovní účty, přičemž zabraná výpočetní technika může být zdrojem takových informací.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování soudů; jeho úkolem je „pouze“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad zákonů a podzákoných právních předpisů i jejich použití na jednotlivý případ je v zásadě věcí soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stiženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

14. Proces interpretace a aplikace podústavního práva bývá stižen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí - z hlediska řádně vedeného soudního řízení - nepřijatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi podáván, resp. který odpovídá všeobecně uznávanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [viz k tomu např. náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)]; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz/>].

15. Ústavní soud proto přezkoumal napadená rozhodnutí, jakož i řízení jim předcházející, a po seznámení se s vyžádaným soudním spisem dospěl k následujícím závěrům.

16. V první řadě je třeba poznamenat, že Ústavní soud je v projednávané věci omezen právní kvalifikací důvodu zabrání věci, k němuž dospěly obecné soudy, nepřisluší mu samostatně posuzovat možnost zabrání věci z jiného právního důvodu. Nepřezkoumává proto, zda kupříkladu věci zabrané jako tzv. obecně nebezpečné podle § 101 odst. 1 písm.

c) trestního zákoníku nelze ve skutečnosti zabrat jako výnos z trestné činnosti podle § 101 odst. 2 trestního zákoníku a podle toho napravit pochybení obecných soudů. Aby mohl být postup soudů označen za ústavně souladný, musí zákonný důvod zabrání odpovídat odůvodnění soudního rozhodnutí a skutkovým okolnostem dané věci [viz např. náleze ze dne 19. 2. 2015 sp. zn. III. ÚS 2301/14 (N 39/76 SbNU 527)].

17. Ústavní soud tedy přistoupil k posouzení toho, zda odůvodnění napadeného zabrání věci z ústavněprávního hlediska ob stojí podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, podle kterého „*nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 70 odst. 2 písm. a), může soud uložit, že se taková věc zabírá, ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu*“. Nezabýval se naopak tím, zda by bylo možné předmětné věci zabrat podle jiného zákonného důvodu.

18. Možnost soudu uložit zabrání věci podle citovaného § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku nelze pojímat jako ničím neohrazený prostor pro volnou úvahu soudu. Soud, který o zabrání věci rozhoduje, je ve svém uvážení vždy vázán (a tedy do určité míry omezen) ústavně zaručenými právy osoby, které se zabrání věci týká.

19. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil podmínky ústavně konformní aplikace § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku v situaci, kdy je věc zabírána osobě odlišné od pachatele. Soudy především nemohou postupovat paušálně a zabrat veškeré věci se souhrnným odůvodněním, že hrozí nebezpečí, že budou eventuálně sloužit ke spáchání zločinu, musí se vždy zabývat otázkou existence tohoto nebezpečí ve vztahu k jednotlivým typovým skupinám těchto věcí. Přitom je nutno zohlednit, zda stanoveného cíle nelze dosáhnout jiným způsobem, který by byl k ústavně zaručeným právům vlastníka věci šetrnější a nevyžadoval by zánik tohoto jeho práva, tedy dbát na požadavek přiměřenosti vyplývající z čl. 4 odst. 4 Listiny a také z § 96 trestního zákoníku. Z rozhodnutí soudu o zabrání věci musí být (kromě existence konkrétního ohrožení či nebezpečí) seznatelné, z jakého důvodu nebylo uložení šetrnější povinnosti možné [náleze ze dne 13. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 2046/19 (N 160/96 SbNU 69)]. Rovněž Evropský soud pro lidská práva považuje proporcionalitu za klíčové kritérium pro posuzování toho, zda v trestním řízení dochází k odnětí vlastnického práva osoby odlišné od pachatele v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. např. rozsudek velkého senátu ve věci *G.I.E.M. S.R.L. a ostatní proti Itálii* ze dne 28. 6. 2018 č. 1828/06).

20. Nebezpečí, že věc bude sloužit k spáchání zločinu, nelze dovozovat pouze z hypotetické možnosti takového použití. Zabrání věci, respektive s ním spojený zásah do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny, musí být odůvodněn konkrétními okolnostmi, z nichž bude vyplývat alespoň taková míra pravděpodobnosti uvedeného následku, která bude potřebu tohoto zásahu s ohledem na obvyklý chod věcí rozumně odůvodňovat [náleze ze dne 3. 4. 2019 sp. zn. IV. ÚS 492/18 (N 54/93 SbNU 229)]. Při rozhodování o zabrání věci soud nesmí bez rozumných podkladů vyplývajících ze zjištěného skutkového stavu předpokládat, že jednotlivec, kterému věc náleží, s ní bude nakládat nečestně, nebo dokonce trestněprávně zakázaně, případně nevyplývá-li obava, že věc bude sloužit k trestné činnosti, zjevně z povahy věci [náleze ze dne 14. 11. 2019 sp. zn. II. ÚS 807/19 (N 190/97 SbNU 64)].

21. Zákonným projevem naplnění principu přiměřenosti zabrání věci je § 101 odst. 4 trestního zákoníku [viz např. náleze sp. zn. IV. ÚS 492/18 a obdobně rovněž ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. I, § 1-139. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. str. 1205

a DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník: komentář. I. díl, (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015. str. 715]. Podle tohoto ustanovení „soud může místo zabránění věci uložit povinnost a) pozměnit věc tak, aby jí nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu, b) odstranit určité zařízení, c) odstranit její označení nebo provést její změnu, nebo d) omezit dispozice s věcí, a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu“.

22. Má-li tato zákonná úprava odpovídat ústavnímu principu přiměřenosti zásahů do základních práv a svobod jednotlivců (čl. 4 odst. 4 Listiny), musí být její stručnost doplněna ústavně konformním výkladem. Byla-li by aplikace daného ustanovení omezena toliko na situace, kdy lze jednu z vyjmenovaných povinností uložit bezpečným způsobem osobě, které věc náleží, nebylo by podle Ústavního soudu možné dostatečně ochránit dotčené zájmy, například u věcí, které by v rukách soukromé osoby mohly být bez úprav považovány za nebezpečné. Příkladem mohou být střelné zbraně, jejichž úpravu označuje na jedné straně výše uvedená komentářová literatura za typický příklad aplikace § 101 odst. 4 trestního zákoníku, avšak nelze přehlížet, že již ponechání takové zbraně v ruce soukromé osoby (nadto pouze za účelem její úpravy) může podkopávat smysl daného ustanovení, jímž je ochrana bezpečnosti a práv ostatních osob. Princip přiměřenosti tak podle Ústavního soudu vyžaduje takový výklad § 101 odst. 4 trestního zákoníku, podle něž může soud uložit jednu z uvedených povinností komukoliv, kdo danou věc v době rozhodování drží. Může jít často o orgány činné v trestním řízení, které věc zajistily. Znění § 101 odst. 4 trestního zákoníku takovému postupu podle Ústavního soudu nebrání a smysl tohoto ustanovení (jímž je co nejširší ochrana všech dotčených zájmů) je jím naopak naplňován.

23. K ochraně požadavku přiměřenosti je tak podle Ústavního soudu nezbytné, aby soud, který nemůže např. z důvodu ochrany bezpečnosti uložit povinnost pozměnění věci osobě, již náleží, měl možnost uložit povinnost podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku rovněž orgánu činnému v trestním řízení, který danou věc drží. Zákonem nevyřešenou otázkou však podle Ústavního soudu zůstává, kdo ponese zvláštní náklady na výkon takové povinnosti (např. kdo zaplatí osobě, která zbraň uvede do stavu neschopného střelby, nebudou-li to schopné učinit orgány činné v trestním řízení v rámci své běžné „provozní“ činnosti bez vynaložení mimořádných nákladů). Výše takových nákladů přitom nemusí být vůbec bagatelní. Princip proporcionality podle Ústavního soudu nevyžaduje, aby takovou činnost hradil stát, nestanoví-li zákonodárce opak. Povinnost vlastníka věci uhradit náklady nezbytné k její bezpečné úpravě lze dovodit z čl. 11 odst. 3 Listiny. Soud tedy musí mít zároveň možnost tento zákonný nedostatek překlenout zjištěním, zda vlastník věci stojí o její úpravu podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku na své náklady a zda jeho finanční možnosti uložení takové povinnosti umožňují.

24. Uvedené závěry vztáhl Ústavní soud na danou věc, v níž stěžovatel namítá, že neústavním způsobem došlo k zabránění střelných zbraní a výpočetní techniky.

V/a.

K zabránění střelných zbraní

25. Napadeným usnesením městského soudu došlo k zabránění čtyř vyjmenovaných střelných zbraní. Ty byly zajištěny při domovní prohlídce v bytě obžalovaného stěžovatelova syna. Po provedení dokazování městský soud zjistil, že z pistole ČZ 75 byla odstraněna výrobní čísla a zkušební značky a byla v minulosti užita ke střelbě.

U samopalu vzor 58 bylo zjištěno, že jde o podomácku reaktivovaný samopal, který byl nejprve znehodnocen a následně znovu uveden do střelbyschopného stavu. Rovněž byl použit ke střelbě. Jedna ze zajištěných brokovnic není označena výrobcem ani výrobním číslem. U druhé byly nábojové komory dodatečně přizpůsobeny pro použití moderního střeliva. Tyto zbraně měl obžalovaný nabízet na internetu. Městský soud uvedl, že střelné zbraně jsou typickým příkladem věci obecně nebezpečné, což platí tím spíše u zbraní nelegálně držených s odstraněnými identifikačními znaky.

26. Toto konstatování však bylo podle Ústavního soudu pouze prvním krokem při ústavně konformním použití § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku. Jak vyplývá z výše uvedené judikatury, soudy jsou povinny při použití § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku výslovně zvážit a odůvodnit, nakolik podle jejich názoru přetrvává nebezpečí dané věci v rukou osoby, které by měla být vydána. Městský soud měl tedy vztáhnout své úvahy na osobu stěžovatele, který o jejich vydání žádal a je podle svých námitek „*držitelem zbrojního průkazu*“, a nikoliv popisovat trestnou činnost jeho zemřelého syna. Městský soud své odůvodnění ve vztahu k výše citovaným zákonným podmínkám zabránění věci omezil na obecné sdělení, že střelné zbraně jsou typickým příkladem věci, která je obecně nebezpečná. Tím nesplnil povinnost konkretizovat nebezpečí ve vztahu ke stěžovateli (viz bod 20), neboť například zcela ignoroval možnost legálního držení střelných zbraní.

27. Rozhodnutí městského soudu též postrádá úvahy ve směru možné aplikace § 101 odst. 4 trestního zákoníku, proto ani v této části nedostojí ústavním požadavkům na řádné odůvodnění (viz body 22 a 23). Povinností soudu v daném případě je zabývat se tím, zda je na základě zjištěných skutečností možné zadržené věci upravit tak, aby přestaly být tzv. obecně nebezpečnými věcmi.

28. Pochybení městského soudu nenapravit v napadeném usnesení ani vrchní soud. Ten odůvodnění městského soudu doplnil v tom, že zajištěné věci lze označit za nástroj páčání trestné činnosti, i bez rozhodnutí o vině zemřelého obžalovaného ve věci samé. Nebezpečnost zabraných zbraní je podle vrchního soudu očividná a nezpochybnitelná, neboť mohou sloužit k páčání trestné činnosti. I vrchní soud se tedy omezil na obecné a ve vztahu k podmínkám zabránění věci nedostatečné konstatování nebezpečnosti střelných zbraní, které nijak nespojil s osobou a jednáním stěžovatele. Vrchní soud se též nezabýval přiměřeností zabránění věci podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku.

29. Z uvedených důvodů je podle Ústavního soudu nutné zrušit napadená rozhodnutí v části týkající se střelných zbraní, aby o jejich případném zabránění městský soud znovu rozhodl.

30. Ústavní soud pro úplnost uvádí, že nelze přisvědčit stěžovateli, že by jako osoba trestně bezúhonná měl zásadně právo na vydání všech střelných zbraní, byť i jen za účelem jejich legálního prodeje. Zejména upravené střelné zbraně mohou být věcí obecně nebezpečnou podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku a jejich bezpečné vydání do rukou soukromé osoby, která není důvěryhodným odborníkem na jejich bezpečnou úpravu, je zásadně vyloučeno. Z výše uvedených důvodů bude nutné zkoumat jejich bezpečnou úpravu (srov. body 22 a 23 nálezu).

31. V dalším řízení bude ze strany soudu dále nezbytné zkoumat možnost použití § 101 odst. 3 trestního zákoníku, podle něž soud vždy uloží zabránění věci, „*drží-li pachatel nebo*

jiná osoba v rozporu s jiným právním předpisem věc uvedenou v odstavci 1 nebo 2“. Ani tím se soudy doposud nezabývaly.

V/b.

Zabrání výpočetní techniky

32. Napadeným usnesením městský soud rozhodl o zabránění deseti kusů výpočetní techniky (dvou stolních počítačů, čtyř datových úložišť, pevných disků z datových úložišť a jejich příslušenství, flash disku a dvou notebooků). Městský soud na základě provedených důkazů vyhodnotil, že tato výpočetní technika byla použita k obstarání padělaných dokladů, užívání šifrovacích klíčů pro nelegální obchody (např. se zbraněmi a omamnými látkami), jakož i k uložení nebezpečných návodů (např. na výrobu omamných látek nebo k pozměnění dokladů). Všechny předměty zajištěné výpočetní techniky podle městského soudu představují ohrožení bezpečnosti osob a majetku, byly určeny a v budoucnu mohou sloužit ke spáchání trestné činnosti. Toto konstatování doplnil o odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 1990 sp. zn. 6 Tz 4/90, podle kterého může být předmětem zabránění věci jen hmotný nosič, neboť obsah na něm zachycený není samostatnou věcí ani příslušenstvím věci.

33. Vrchní soud uvedl, že výpočetní technika byla nástrojem trestné činnosti zemřelého obžalovaného. Vzhledem k povaze údajů není podle vrchního soudu rozhodné ani sporné vlastnictví výpočetní techniky, neboť zemřelý obžalovaný s ní nakládal jako vlastník, ani případné vlastnictví jeho bratra nebrání zabránění věci, neboť toto opatření lze použít i vůči věcem ve vlastnictví osob od pachatele odlišných. Vrchní soud nepřisvědčil námitce stěžovatele o neaktuálnosti odkazu na rozsudek Nejvyššího soudu, neboť podstatu jeho právního závěru označil za nadčasovou.

34. Z uvedeného je zřejmé, že ani u zabrané výpočetní techniky se soudy nezabývaly možností aplikace § 101 odst. 4 trestního zákoníku, přestože u tohoto druhu věcí lze zásadně předpokládat možnost jejich pozměnění. Podle Ústavního soudu je u trestné činnosti spáchané prostřednictvím výpočetní techniky nutno rozlišovat, zda nástrojem takové kriminality byla data uložena v přístrojích výpočetní techniky (software) nebo hmotné technické zařízení (hardware), případně obojí. Tím se žádný ze soudů nezabýval. Ústavní soud nezpochybňuje obecně nebezpečnou povahu citlivých a protiprávních údajů uložených v zajištěných předmětech. Tato povaha může přetrvat i v situaci vydání výpočetní techniky třetí důvěryhodné osobě, neboť nebezpečnost údajů nemusí spočívat jen v možnosti jejich úmyslného zneužití, nýbrž i v neodborném nakládání s nimi. Podle Ústavního soudu platí, že nelze-li spolehlivě nebezpečný softwarový obsah od výpočetní techniky oddělit (resp. jej trvale odstranit), je při splnění zákonných podmínek namíste její zabránění jako obecně nebezpečné věci. Nicméně možností oddělení tohoto obsahu, a to postupem upraveným v § 101 odst. 4 trestního zákoníku, se soudy vůbec nezabývaly.

35. Z žádného místa spisu nebo napadených rozhodnutí není zřejmé, že by zabraná výpočetní technika měla jakékoliv mimořádné vlastnosti z hlediska svých hmotných součástí (hardwaru). Naopak ze všech úkonů trestního řízení vyplývá, že těžiště trestné činnosti stěžovatelova syna spočívalo ve využívání (nebo zneužívání) společensky škodlivých údajů (softwaru).

36. Odkaz obecných soudů na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 1990 sp. zn. 6 Tz 4/90 Ústavní soud nepovažuje za přílehlavý. Aniž by bylo nezbytné srovnávat technické parametry tzv. VHS kazet a moderní výpočetní techniky, jakož i řešit doktrinární spory o (ne)samostatné právní povaze softwaru či jiné na nosiči zachycené informace, závěry uvedeného rozhodnutí nelze bez dalšího použít pro významnou změnu právní úpravy. Do roku 2006 nebylo totiž podle § 73 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 30. 6. 2006 (dále jen „trestní zákon“), možné uplatnit postup obdobný postupu podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku. Proto se Nejvyšší soud (sám chápající snahu krajského soudu vrátit oprávněným majitelům jejich vymazanou VHS kazetu) nemohl v daném rozsudku zabývat možností vymazat obsah kazety, který nepovažoval (podle tehdejšího právního názoru) za samostatnou věc, kterou by bylo možno zabrat. Počínaje dnem 1. 7. 2006 nicméně soudy mohly podle § 73 odst. 3 trestního zákona uložit povinnost úpravy obecně nebezpečné věci a tím předejít jejímu zabrání. Aniž by pro účely rozhodnutí v této věci bylo nutno zpochybňovat právní názor soudů, zda lze zabrat pouze hmotný nosič určité digitální informace, mají soudy od 1. 7. 2006 při zabrání výpočetní techniky vždy povinnost zabývat se možností pozměnění takových věcí podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku.

37. V projednávané věci bylo proto povinností městského i vrchního soudu zabývat se v řízení o zabránění věci možností změny předmětů, aby je nebylo možno použít ke společensky nebezpečnému účelu, přičemž z odkazu na výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu (a ani z jeho obsahu) taková nemožnost nevyplývá. Odůvodnění napadených rozhodnutí nelze v tomto směru považovat za dostatečná, proto Ústavní soud rozhodnutí v části týkající se zabránění výpočetní techniky zrušil.

38. Ústavní soud neshledává důvodnými námitky stěžovatele, že jako osoba trestně bezúhonná má zásadně právo na vydání výpočetní techniky včetně společensky škodlivých dat či údajů. Škodlivá data nelze žádné soukromé osobě vydat, neboť jejich škodlivost není pouze otázkou důvěryhodnosti této osoby, nýbrž zejména schopnosti s danými daty bezpečně nakládat. Případný rozsah dat, který by bylo možné stěžovateli vydat, bude předmětem zkoumání soudu.

39. Pro rozhodnutí o zabránění přístrojů výpočetní techniky bude podstatné, zda je možné bezpečně a trvale oddělit škodlivý obsah od zařízení. Ve vztahu k vydání dat bude záležet na tom, zda lze odlišit citlivé a nebezpečné údaje od ostatních. V případě kladných odpovědí na uvedené otázky je nutno stěžovateli vydat veškerá data, která nejsou nebezpečná, bez ohledu na to, zda jde o rodinné fotografie, účetnictví, uměleckou tvorbu nebo o údaje, které pro stěžovatele nejsou využitelné. V opačném případě ani osobní povaha informací či ochrana autorských práv nemůže vést k jejich vydání.

VI. Závěr

40. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud shledal, že soudy porušily stěžovatelovo právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

41. Ve znovuotevřeném řízení bude muset městský soud nejprve znovu zkoumat, zda předmětné věci lze zabrat pouze podle § 101 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku [mimo tento důvod přichází v dané věci vzhledem k postavení stěžovatele do úvahy pouze

zabrání podle § 101 odst. 2 písm. e) trestního zákoníku], následně, zda jejich vydání nebrání zákonná překážka (podle § 101 odst. 3 trestního zákoníku) a v případě negativního závěru bude muset posoudit, zda je možné věci bezpečně upravit podle § 101 odst. 4 trestního zákoníku tak, aby bylo v maximální možné míře zachováno vlastnické právo stěžovatele a přitom nebyl ohrožen veřejný zájem na ochranu bezpečnosti a práv ostatních. Dospěje-li k odůvodněnému závěru, že taková úprava možná je, avšak nelze ji bezpečně svěřit stěžovateli, lze zajištěním takové úpravy pověřit orgán činný v trestním řízení, který momentálně danou věc drží (kupř. složku Policie České republiky), resp. orgán, který zákonnost činnosti takového orgánu kontroluje (kupř. státní zastupitelství). Nebude-li podle zjištění soudu možné, aby takto pověřený orgán bezpečně zajistil splnění této povinnosti nepřímo (kupř. tím, že výpočetní techniku svěří zaměstnanci autorizovaného servisu, kterého „povolá“ přímo stěžovatel) anebo aby ji zajistil při své běžné činnosti bez vzniku nadměrných nákladů, lze uložení dané povinnosti a vydání věci stěžovateli podmínit závazkem uhrazení očekávaných nákladů stěžovatelem (srov. bod 23 nálezu).

42. Z těchto důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona části napadených rozhodnutí týkající se stěžovatele ve vztahu k zabránění zbraní a výpočetní techniky zrušil. Rozhodl tak bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

43. O návrhu stěžovatele na odložení vykonatelnosti napadených rozhodnutí Ústavní soud samostatně nerozhodoval, neboť o ústavní stížnosti rozhodl bez zbytečného odkladu po jejím obdržení (s přihlédnutím ke změně soudce zpravodaje).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. srpna 2023

Radovan Suchánek
předseda senátu